

2

D · N

3/10 1957

Det algeriska dilemmat

Kriget i Algeriet har nu varat bortåt tre år; rebellerna har inte vunnit större framgångar, men den franska pacificeringsaktionen har lika litet medfört avgörande resultat. I Frankrike har de demokratiska partierna i stort sett understött den förda politiken, som med särskild energi drevs av den socialistiske premiärministern Guy Mollet. En stark grupp bland radikalerna, med Mendès-France och tidskriften L'Express i spetsen, kräver emellertid sedan årtal eftergifter och uppgörelse på basen av algerisk självstyrelse; kommunisterna utnyttjar kriget för systematisk hets mot regimen. Under de senaste månaderna har debatten intensifierats. Olika lösningar har föreslagits; total reträtt, uppdelning av Algeriet i en europeisk och en arabisk del, överlämnande av algeriska områden till Marocko och Tunis. Det nyligen framlagda, vagt utformade regeringsförslaget om en federativ ordning torde snarast vara att betrakta som ett försök att dämpa kritiken vid FN:s kommande behandling av frågan; det tillfredsställer varken självständighetsrörelsen eller den europeiska minoriteten i Algeriet.

Huyudstriden står mellan pacifikationslinjen och självständighetslinjen. Den senare fick för ett par månader sedan en auktoritativ motivering i en skrift av Raymond Aron, Frankrikes kanske främste politiske skriftställare, liberal, klar antikommunist, energisk försvarare av västorientering och Atlantpakt. Aron utgår från att den algeriska nationalitetstanken måste erkännas och att det i varje fall inte är möjligt att inom rimlig tid slå ned upproret. Om en uppgörelse vinnas, är det möjligt att européerna utan risker kan stanna i Algeriet; eljest är det bättre att överföra en stor del av dem till Frankrike än att fortsätta ett utsiktslöst krig. Frankrikes ekonomi lider mer av kriget än av att Algeriet blir oberoende, betonar Aron; för övrigt går endast drygt en procent av den franska produktionen till Algeriet. Fortsätter kriget, försämras Frankrikes förhållande till Tunis och Marocko och till

arabstaterna över huvud, algerierna, som nu har ringa förbindelser med Nasser och är fiendliga mot kommunismen, kan väntas bli lierade med arabstaterna i Mellanöstern och liksom de föremål för kommunistisk infiltration.

Till stor del försvaras den nuvarande politiken med rent nationalistiska argument. Ett typiskt exempel är den replik till Aron som publicerats av Jacques Soustelle, förutvarande generalguvernör i Algeriet, en av den "hårda" politikens främsta talesmän och tidigare en av de Gaulles närmaste medarbetare. Här talas om att Frankrikes ställning som stormakt faller med Algeriets utrymning, att pacifikationspolitikens kritiker företräder en nationell dekadans, att fransmännen i Algeriet måste skyddas, likaväl som fransmännen i Bretagne eller Provence. Fransmännen har redan gjort alltför stora eftergifter. "Det är just därför att vi förlorat Indokina, Tunis och Marocko som vi inte till något pris, inte i någon form och inte under någon förevärdning får förlora Algeriet." En sådan inställning gör rationell debatt och rationella överväganden omöjliga.

Det finns emellertid starkare skäl än den traditionella stoltheten över väldet i Algeriet. Hänsyn till de där bosatta fransmännen, som bildar en stark påtryckningsgrupp, räds-la för det arabiska och kommunistiska hotet, fruktan för förlust av investeringarna i Algeriet. Det finns också en ärlig känsla, fint uttryckt av Germaine Tillion, att Algeriet behöver Frankrike, fransk bildning, fransk teknik, franskt kapital för att nå politisk och ekonomisk jämvikt. Inte minst befarar man att rebellernas valde skulle bli ett minoritets-tyranni, med terror mot alla som givit eller misstänks ha givit stöd åt det franska styret. Rebellernas nuvarande politik, som går ut på att genom grymhet och mord injaga skräck hos alla tveksamma, alla mot Frankrike lojala, ger stöd åt dessa farhågor.

Även om Arons motivering är alltför tillspetsad och för-enklad, blir dock den avgö-

rande iragan genom vilken politik dessa risker bäst undviks. Utgår man från att den nuvarande politiken i längden måste misslyckas, eller att den endast efter en lång period av krig kan lyckas, blir det naturligt att säga sig att den i själva verket ökar de risker den avser att avvärja. Fransmännen blir alltmer hatade i Nordafrika, faran för panarabisk och kommunistisk påverkan blir allt större, möjligheten av framtida ekonomisk samverkan minskas. Hela läget illustreras av debatten kring utnyttjandet av oljefyndigheterna i Sahara, som, beräknas det, inom några år kan täcka Frankrikes behov och därutöver ge möjlighet till export — kanske Frankrikes ekonomiska räddning. Hur

skall man få oljan till Frankrike, sägs det, om Algeriet är självständigt? Hur skall man få oljan till Frankrike, svaras det, om ledningar och lastvagnar förstörs av de algeriska rebellerna, om andra vägar än genom Algeriet spärras av med upprorsrörelsens sympatiserande arabstater? Den lösning som man måste hoppas på kan inte gärna bli vare sig upprorets undertryckande eller snar fransk utrymning av Algeriet. Men en kompromiss borde kunna vinnas genom att full självständighet efter viss tid och i vissa etapper utlovades; under denna tid skulle Frankrike ekonomiskt och kulturellt arbeta för att Algeriet finge förutsättningar för oberoendet. En nordafrikansk federation av tre stater

borde kunna ha samma goda förbindelser och samma utrikespolitiska samverkan med Frankrike som de nu självständiga staterna Tunis och Marocko.

De stater som närmast kunde främja en sådan utveckling är USA och England. I detta, liksom i många andra fall är det tveklaktigt om FN är rätt forum för kritik, förhandlingar och uppgörelse. Det är lätt att förstå den förödmjukelse det innebär för fransmännen att mästas och fördömas av stater vilkas politik är kolonialistisk och imperialistisk i vida högre grad än den franska. Under ryskt valde skulle allt vara stilla i Algeriet; oppositionen och till och med upproret är bevis för att det franska väldet inte varit ett tyranni.